

Vakarų Kaukazas 1997 (3s.k.) - Teberda-Dombajus-Dautas.

Vakarų Kaukazas 1997 (3s.k.)

Autorius: Dainius Rusakevičius (<mailto:dairus@fm.vtu.lt>)

Maršrutas:

Teberda - up. Muchu - per. Azgek (1A) - per. Chadžibėj (1B*) - per. Ullu-Mark (2A) - per. Krasnaja Šapočka (1A) - up. Kiči-Teberda - led. Džalaučat - per. Šiaur. Maršala Žukova (2B) - led. Dvujazyčnyj - Dombajus - per. Čučhur (n/k) - up. Kluchor - up. Kiči-Murudžu - per. Siedlo+Vak. Daut (2A) - up. Daut - per. MTILP (1B*) - up. Ullu-Murudžu - Teberda
Maršruto ilgis - 187 km; Žygio trukmė - 15 dienų; Kategorinių perėjų - 8.

Teberda-Dombajus-Dautas 1997.08.11 - 25d.

Ruoštis žygiui pradėjome pavasario pabaigoje. Buvo surinkta grupė, kurios pagrindą sudarė kartu vaikščioję ir turintys pakankamą patirtį buvusių žygių dalyviai. Daugelis grupės narių visus metus treniravosi, dalyvavo įvairiose varžybose, o taip pat dalyvavo ir kituose žygiuose. Žygio data, vieta ir laikas buvo derinami su Lietuvos keliautojų sąjungos rengiama kalnų turiaada. Pagrindinis sunkumas besiruošiant žygiui buvo vizų gavimas. Rusijos vizas įvažiuoti į Stavropolio kraštą gavome tik prieš pat išvažiuojant. Buvo planuojamas penktos kategorijos kalnų žygis, tačiau sutrukdė oras bei pasienio zona, nes kirsti Pagrindinio Kaukazo kalnagūbrio, kur yra beveik visos sudėtingų kategorijų perėjos, negalima. Todėl buvo pasirinkta taktika siekti ne sportinių rezultatų, o kuo daugiau pamatyti. Rajonas tam tinkamas, nes tai gana gerai saugomas draustinis, kurio gražios gamtos dar beveik nepalietė žmogus.

Žygio dalyviai

Dalyvis	Patirtis	Gimimo metai	Pareigos žygyje
RUSAKEVIČIUS DAINIUS	C.Tian Šanis-4(v), Kaukazas- 4(v)	V. 1970	Vadovas
RUSAKEVIČIENĖ ASTA	C. Tian Šanis-4(d)	1972	Metraštininkė, ūkvedė
JONYS ROMUALDAS	Altajus-3(d), V.Kaukazas-4(d)	1971	Remontininkas
KRIVELIS MARIUS	V.Kaukazas-3(d)	1972	Primusininkas
ČERNIAUSKAS EUGENIJUS	C.Kaukazas-4(d)	1970	Fotografas
SMIRNOVAS ANDRIUS	V.Kaukazas-2(d)	1977	
PESECKAITĖ GIEDRĖ	C.Tian Šanis-4(d), V.Kaukazas-2(d)	1969	Medikė
MISIUS MINDAUGAS	V.Kaukazas-3(d)	1975	
STANKEVIČIUS ROBERTAS	V. Sajantai-5 slidžių (d)	1973	
MARCINKEVIČIŪTĖ GIEDRĖ	V.Kaukazas-2(d)	1977	
MIKALAJŪNAS MARTYNAS	V.Kaukazas-2(d)	1975	

Praeitios perėjos

Eil.Nr.	Perėjos	Sudėting.	Aukštis,	Charakteristika	Pastabos

	pavadinimas	kategorija	m		
1.	Azgek	1A	3100	snieg.-nuobir.	up. Azgek -> ež. Chadžibėj
2.	Piet. Chadžibėj	1B*	3200	snieg.-nuobir.	ež. Chadžibėj -> up. Marka
3.	Ullu-Marka	2A	3400	led.-uol.	up. Marka -> up. Chutyj
4.	Krasnaja Šapočka	1A	3100	led.-nuobir.	up. Chutyj -> up. Kiči-Murudžu
5.	Šiaur.Maršala Žukova	2B	3550	led.	Led. Džalaučat-> led. Dvujazyčnyj
6.	Čučchur	n/k	2717	žol.	up. Dombaj-U> up. Buulgen
7.	Siedlo	1B	3462	nuob.-snieg.-led.	up. Kiči-Muru-džu aukštupis-> led. Vak. Daut
8.	Vak. Daut	2A	3450	led.-uol.	Up.Kiči-Murudžu - up. Daut
9.	MTILP	1B*	3250	sn.-uol.	Up. Daut-up. Ullu-Murudžu

Judėjimo grafikas

Data	Žygio d.	Praeita maršruto atkarpa	Km	Trumpas maršruto aprašymas	Meteo sąlygos
08.11	1	Teberda - up. Muchu	5	Į Teberdą samdytu autobusu atvykstame apie 18 val. Einame per miestelį keliu po to į kairę palei upę.Netoli keliuko stovi jėgerio troba, kur susimokam už praėjimą. Dar paėję netoli tiltelio per upę stojame nakvynei	Debesuota. Vėlai vakare pradeda lyti.
08.12	2	up. Muchu - up. Azgek aukštupis	18	Einame miško keliuku palei upę. Kelias	Iki pietų šviečia saulė, po pietų protarpiais lyja.

				staigiais serpantiniais kyla į viršų. Šalia sankryžos į Azgeko slėnį stovi apleistas mūrinis namas. Čia kryžkelė. Toliau kylame palei Azgek upę iki Azgeko ežerų, prie kurių pietaujame. Pradedama lyti. Dedamės lietskraistes ir per moreną ilgai kylame link perėjos. Nakvojame netoli perėjos prie ežerėlio. Naktį pakyla stiprus vėjas.	
08.13	3	per. Azgek- ež. Chadžibėj -per. P.Chadžibėj - ež. D.Marka	16	Išeiname anksti ryte. Sniego lopais kylame į viršų. Perėją žymi uola panaši į dvigubą ragą. Morena leidžiamės iki vandens ir pietaujame. Toliau leidžiamės iki Chadžibėjau ežero, kurį apeiname iš dešinės pusės ir vėl kylame per žolę, sniegą, po to per uolas į perėją. Ant perėjos ilgai neužsibūnam ir iki tamsos nusileidžiam iki D.Marko	Geras oras. Saulėta.

				ežero, kur ir stojame nakvynei.	
08.14	4	led. Š. Ullu-Mark - per. Ullu-Mark	7	Nuo ežero per moreną kylame iki viršutinio ežero, kuriam iš dešinės išeiname ant ledyno. Ledynu judame į viršų iki morenos salelės prieš perėją. Pietaujame. Kabiname 50 m. turėklus ir pakylame ant perėjos. Viskas skendi debesyse. Lyginam aikšteles ir stojame nakvynei ant perėjos.	Dieną debesuota retkarčiais lyja. Pučia šaltas vėjas
08.15	5	led. Ryt. Ullu-Mark - per. Krasnaja Šapočka - up. Kiči-Teberda aukštupys	6	Anksti ryte trumpam prasingiedrija. Leidžiamės po vieną nuo perėjos. Nusileidimas pavojingas, byra akmenys. Pasileidžiame iki didelių akmenų ant ledyno ir stojame pietauti. Išžvalgome tolimesnį kelią ir lyjant lietui nuobirynu pakylame ant perėjos į Kiči-Teberdos upės slėnį. Kitoje pusėje perėjos šviečia saulė, o ten iš kur	Nuo pietų lyja su trumpom pertraukom.

				atėjome slenka sunkūs debesys. Leidžiamės per suirusias uolas iki ežerų ir nakvojame.	
08.16	6	up. Kiči-Teberda - up. Aksaut - "Zelionaja polena"	24	Leidžiamės palei upę žemyn. Gana greitai išeiname į taką, kuriuo nusileidžiame iki kelio į apleistą urano kasyklas. Toliau keliu einame į viršų. Gana greitai "nabirajem vysotu", nes kelias kyla staigiais serpantiniais. Netoli viršaus išeiname į taką link Alibeko perėjos Šiuo taku sutemus pasiekiamo "zelionąją poleną".	Geras oras
08.17	7	led. Džalaučat	5	Leidžiamės per moreną iki ledyno liežuvio. Toliau ledynu einame iki paskutinių morenos salų ir stojame, nes labai stipriai lyja. Pusė dienos "dniovké"	Ištisai lyja
08.18	8	led. Džalaučat - per Maršala Žukova	8	Visą dieną einame ryšiais, kabiname turėklus, apeidinėjame plyšius, kol išeiname prie	Debesuota

				pagrindinio pakilimo į perėją. Pakabinam tris virves per bergšrunda ir ledo šlaitą ir žmarų pagalba kylame į viršų. Tai atima daug laiko. Todėl pirmieji įveikę virves, mina pėdas per sniegą dar 30 min. iki perėjos, ant kurios nakvojame.	
08.19	9	per. Maršala Žukova- led.Dvujazyčny j - up.Alibek	12	Iš ryto nelyja, tačiau debesys kabo virš perėjos ir žemiau jos. Per virš. Uzlovaja pakylame ant Maršalo Žukovo perėjos, tačiau apačioje debesys ir nusileidimo kelio visiškai nematyti. Pradedama lyti. Gryžtam ir senomis pėdomis leidžiamės žemyn per Dvujezyčnyj ledyną. Apie 18 val. Pasiekiamo moreną, kuria išeiname prie upelio, o palei jį pasiekiamo taką, ant kurio mus ir užklumpa naktis.	Ryte trumpai prasigiedrija. Po to visą dieną ištisai lyja

				Stojame nakvynei tiesiai ant tako.	
08.20	10	Dombajus -"Ruskaja polena"	11	Iš ryto džiovinamės daiktus. Apie pietus ateiname į Dombajų. Iš čia skambiname namo, geriamo narzaną, valgome duoną ir pavakary dar truputį paėję stojame nakvynei.	Geras oras
08.21	11	up.Dom-baj-Ulgen -per. Čučchur -	12	Kylame taku per mišką pro krioklius link perėjos Pasileidžiame nuo perėjos iki pirmųjų krūmų ir nakvojame.	Giedra, šviečia saulė
08.22	12	up. Kluchor -ež. Forelnoje -up. Kiči-Murudžu	20	Leidžiamės per krūmus iki Buulgen upės, kurios pakrantėje randame taką. Juo išeiname iki kelio į "Šiaurinį prijutą". Paėję keliu išsimaudome "Forelnoje" ežere, papietaujame. Toliau apeiname pasieniečių postą ir palei Kiči-Murudžu upę kol leidžia oras kylame viršun.	Saulėta, geras oras. Vakare užaina rūkas
08.23	13	Up. Kiči-	10	Pasiekiamo	Puikus oras

		Murudžu aukštupys - per. Siedlo+ per. Vak. Daut		aukštupj. Per kalnagūbrio atšaką išeiname prie per. Siedlo. Ant perėjos stovituras ir mums mojuoja ragais. Paskutinis pakilimas į perėją yra nuobiryninis. Kabiname vieną virvę ir diulferiuojame per ledo šlaitą ir bergšrundą iki Daut ledyno. Vak. Daut perėja visai netoli. Dešinėje perėjos balno pusėje be virvių per uolas užlipame į viršų ir stojame nakvynei.	
08.24	14	Dauto ledynas -up. Daut -per. MTILP	15	Ryte traversuojam išilgai perėjos keterą, kabinam įstrižą diulferį (50 m.), nes labai byra akmenys, ir nusileidžiam ant ledyno. Toliau einame ledynu. Prieš ledokritį išeiname dešinėje pusėje ant morenos ir po vieną nusileidžiame iki Daut upės. Toliau einame palei upę iki ežerėlio. Apie 18 val taku pradedame kilti	Puikus oras

				link MTILP perėjos. Iš pradžių einame žole, po to morena, sniegu. Kabiname 40 m. turėklą per uolas ir pakilę ant perėjos nakvojame.	
08.25	15	up. Ullu- Murudžu Teberda	28	Išeiname labai anksti. Diulferiuojame ant ledyno. Ledynu, morena, žole nusileidžiame iki upės. Tako aukštupyje nėra. Tai lėtina tempą. Saulė tiesiog kepina. Labai gražus slėnis. Tik laiko nebeturime grožėtis nes reikia spėti į traukinį. 18 val išeiname į plentą, o 19 val. pasiekiamo Teberdos autobusų stotį. Samdome mašiną ir važiuojame į Nevinomijską.	Puikus oras
viso nueita pėsčiomis 187 km.					

Perėjų aprašymas

AZGEK (1A,3100)

Perėja jungia up. Azgek su ež. Chadžibėj. Nuo Azgeko ežerų (tiksliau tai tik išsiliejęs upelis) kylame slėniu į viršų palei kalnagūbrio atšakos šlaitą. Iš pradžių einame žole, po to morena, sniego lopais besikeičiančiais su morena. Einame lyg koku grioviu palei statų šlaitą iš dešinės. Už upelio dešinėje pusėje, kylame palei jį į viršų prie ežerėlio ir vėl sniego koridoriais išeiname prie pagrindinio pakilimo. Toliau per nuobirynus pakylame į perėją. Perėjos balnas dešiniau uolos primenančios dvigubą ragą. Nusileidimas nuo perėjos nesudėtingas link Chadžibėjaus ežero.

PIET. CHADŽIBĖJ (1B*,3100)

Perėja jungia Chadžibėjaus ežerą su D.Marko upės slėniu. Nuo ežero per nuobirynus išeiname ant sniego priešais perėją. Sniegu mušdami pėdas kylame į viršų. Toliau galimi

du keliai. Vienas - tiesiai į viršų per smulkų nuobiryną ir apirusiais uolas viršuje. Antras - per dešinę kalnagūbrio sieną. Lipant antru variantu einame akmenų išplovomis ir pakylame ant kalnagūbrio aukščiau perėjos, į kurią nusileidžiame kalnagūbrio viršumi. Nusileidimas nuo perėjos pramintu taku, saugantis byrančių akmenų.

ULLU-MARKA (2A,3400)

Perėja jungia D.Marko ir Chutyj upių slėnius. Nuo D.Marko ežero per moreną pakylame prie ežero šalia ledyno. Apeiname ežerą iš dešinės ir morenų juostomis pakylame ant ledyno. Ledynu judame link paskutinių morenos salelių kalnagūbrio atšakos dešinėje. Einam per sniegą iki staigaus pakilimo, kabinam turėklą (60 m) ir lipam į perėją. Nusileidimas nuo perėjos uolomis išeinant į kairę pusę. Byra akmenys, todėl atsiranda problemų kabinant virves. Geriausia daryti įstrižą diulferį nuo perėjos balno vidurio į kairę link sniego juostos. Toliau nesudėtingu ledynu leidžiamės žemyn.

KRASNAJA ŠAPOČKA (1A,3150)

Perėja jungia Chutyj ir Kiči-Teberdos upių aukštupius. Pakilimas priešais du ežerus ant ledyno, dešiniau (~300 m.) raudonos trigalvės uolos, per smulkų nuobiryną. "Du žingsniai pirmyn, pusantro atgal". Nuo perėjos per suirusias uolas paprastas nusileidimas link trijų ežerų.

MARŠALA ŽUKOVA (3A,3600)

Perėja jungia Džalaučato ir Alibeko ledynus. Galimas paprastesnis variantas nusileidžiant per Dvujazyčnyj ledyną. Džalaučato ledynu kylame iki jo aukštupio, kur prasideda ledokričiai. Centrine ledyne dalimi, darydami turėklus išeiname į kryžkelę tarp perėjos Tumanyj ir Maršala Žukova. Toliau einame ryšiuose, apeidinėdami didžiulius plyšius. Pakilimas į perėją uolinio iškyšulio dešinėje pusėje, nes kairėje - ledokritis. Toliau kabiname virves per 5 m. aukščio bergšrundą bei ledo šlaitą - viso 130 m. Toliau sniego laukais einame į kairę ir pakylam ant kalnagūbrio dešiniau virš. Uzlovaja. Nuo šios viršūnės nueina kalnagūbrio atšaka, skirianti Dvujazyčnyj ir Alibeko ledynus. Toliau kylame ketera į virš. Uzlovaja (apledėję uolos, turėklas 40 m). Perėja Maršala Žukova yra beveik tame pačiame aukštyje kaip ir ši viršūnė. Toliau reikia leisti Alibeko ledyno vak. atšaka, tačiau kelio mes neišžvalgėm. Antras variantas leisti per Dvujazyčnyj ledyną iki jau žinomo nusileidimo nuo Džalaučat perėjos, nuo kurios leidžiamasi laikantis dešinės pusės iki morenos ir toliau ja iki upės.

ČUČCHUR (n/k,3600)

Perėja jungia Dombaj_ulgen ir Bu-ulgen upių slėnius. Praėjimas per šią perėją oficialiai draudžiamas. Pakylame ir nusileidžiame nuo perėjos taku.

SIEDLO (1B,3462)

Perėja jungia Kiči-Murudžu upės aukštupį su Vak.Dauto ledynu. Kylame į perėją pro ežerėlį aukštai dešiniame upės krante, toliau per kalnagūbrio atšaką išeiname prie perėjos ir nuobirynu užlipame į viršų. Nusileidimui kabiname 40 m. diulferį, kuriuo nusileidžiame ledo šlaitu ir per bergšrundą ant ledyno.

V.DAUT (2A,3450)

Perėja jungia Kiči-Murudžu ir Dauto upių slėnius. Pakylame Vak. Dauto ledyno atšaka iki pakilimo į perėją. Į perėją lengviausia lipti šalia Daut viršūnės per suirusias uolas. Nusileidimas patogus kitame perėjos balno gale. Todėl traversuojam perėją iki ledo šlaito dešinėje, arba netoli jo kabiname įstrižą diulferį. Toliau leidžiamės ledynu iki ledokričio, čia išeiname į dešinę pusę ant morenos ir po vieną leidžiamės žemyn, nes byra akmenys.

MTILP (1B*,3250)

Perėja jungia Dauto ir Ullu-Murudžu upių slėnius. Tai perėja dešiniau Ullu-Murudžu perėjos. Jas skiria kalno viršūnė, iki kurios pakilę sukame į dešinę ir kylame per moreną į viršų iki ledynėlio, po to einame juo iki staigaus pakilimo, kabiname 45 m. virvę ir žmarų pagalba lipame į viršų. Nusileidžiame nuo perėjos per lentynas ir paskutinius metrus iki ledyno diulferiu. Toliau nesudėtingas nusileidimas per moreną iki Ullu-Murudžu upės.

Žygio išvados ir rezultatai

Pagrindinis žygio rezultatas tas, kad praeitas įdomus ir pakankamai sudėtingas maršrutas. Pamatytas gana didelis ir įvairus kalnų rajonas. Praeita daug perėjų. Kai kurios maršruto atkarpos, įvertinus susiklosčiusias sąlygas buvo praeitos atsarginiais variantais. Žygio pradžioje trukdė pastovūs lietūs. Įveikta saugiai ir gana daug rimtų kliūčių. Pasiektas pagrindinis žygio uždavinys - praeiti trys pagrindiniai kalnų mazgai - tai Teberdos kalnagūbris, Dombajus ir Dauto kalnagūbris. Įveiktos sudėtingiausios šių kalnagūbrių perėjos. Aplankytas beveik visas Teberdos rezervatas. Įveikta daug ne tik gamtos, bet ir biurokratinių kliūčių. Oficialiais keliais patekti į daugelį iš aplankytų rajonų yra labai sunku, todėl tenka tartis su vietiniais jėgeriais, keisti maršrutą, derintis prie aplinkybių. Aplankytas rajonas yra gražus ir įdomus. Jame galima eiti iki III sudėtingumo kategorijos žygius. Sudėtingesniems žygiams trūksta logiškų perėjų, todėl šis rajonas jiems nelabai tinka, ką parodė ir mūsų patirtis.

Perėjų raštelių sąrašas

Eil. Nr.	Perėja	Data	Grupė	Vadovas
1	Azgek (1A)	97.07.15 97.08.07	S.Peterburgo "Petrogrado" TK Karelija, TK Sovetskovo r-o	V.Aliošinas G.Midtachova
2	P.Chadžibėj (1B*)	97.08.08	Karelija, TK Sovetskovo r-o	G.Midtachova
3	Ullu-Marka (2A)	97.08.04	Rostovas prie Dono, TK "VERTIKALĖ"	V.Nazarenko
4	Krasnaja Šapočka (1A)	01.08.97	Charkovas, TK "STRESS"	L.S.Smidovič
5	Š. Maršala Žukova (2B)	16.08.97	Krasnodaras, TK "KROKUS"	-
6	Čučchur (n/k)	22.08.97	Lietuva, VGTU TK	A. Cibas
7	Siedlo (1B) (Trinadcati)	02.09.96	Nevinomijsko TK	K.Makssimenko
8	V. Daut (2A)	18.08.97	Lietuva, VGTU TK	R. Pakštas
9	MTILP (1B*)	13.08.97	Maskvos TK	-

Vadovas: Dainius Rusakevičius; tel.: n.: 8-285-20064; d.: 8-22-300593; E-mail: dairus@fm.vtu.lt